

Prof. dr hab. Jerzy Wilkin

Członek rzeczywisty PAN

Recenzja dorobku habilitacyjnego dr Ryszarda Kowalskiego, adiunkta w Katedrze Mikroekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

Postępowanie to jest prowadzone przez Radę Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Dr R. Kowalski ukończył studia magisterskie w Akademii Ekonomicznej w Krakowie na kierunku finanse i bankowość w roku 2000. W 2009 r. otrzymał stopień naukowy doktora na podstawie rozprawy doktorskiej: *Kontrowersje wokół sprawiedliwości ekonomicznej. Teoria i praktyka*, obronionej z wyróżnieniem na Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Promotorem tej rozprawy doktorskiej była prof. Zofia Dach.

Dr R. Kowalski jest zatrudniony na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie od 2000 r. do chwili obecnej.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego w postępowaniu habilitacyjnym dr R. Kowalskiego

Jako swoje osiągnięcie naukowe Habilitant przedstawił zbiór 11 powiązanych tematycznie publikacji pod wspólnym tytułem: *Od ekonomii normatywnej do pozytywnej: wokół zagadnień państwa dobrobytu*. Z tego zbioru, 8 prac jest autorstwa wyłącznie dr R. Kowalskiego, a 3 były przygotowane z innymi autorami. W cyklu publikacji składających się na główne osiągnięcie znajduje się jedna wspólna monografia: Wałęga G., Wałęga A., Kowalski R. *Warunki życia nadmiernie zadłużonych gospodarstw domowych w Polsce*, PWE 2021, w której swój wkład Habilitant ocenia na 30%, 8 publikacji w tym cyklu prac to rozdziały w dziełach zbiorowych, a 2 prace to artykuły w czasopiśmie. Tylko jedna praca ukazała się w języku angielskim, w materiałach pokonferencyjnych. Praca ta jest dość luźno związana z tematem cyklu i została w nim umieszczona zapewne tylko dlatego, że jest w języku angielskim i została opublikowana w zagranicznych materiałach pokonferencyjnych.

We wstępie do cyklu publikacji dr R. Kowalski formułuje cztery cele badawcze, którym podporządkowuje 12 pytań badawczych. Dotyczą one dość szerokiej problematyki społeczno-ekonomicznej. Problematyka ta znacznie wykracza poza treść ujętą w tytule cyklu prac. W zestawie prac uwzględnionych w głównym osiągnięciu naukowym jest dość dużo powtórzeń, co jest raczej nie do uniknięcia w zestawie aż 11 prac z szerokiej problematyki związanej z zagadnieniem ekonomii normatywnej, sprawiedliwości, teorii i praktyki państwa dobrobytu, nierówności i polityki społecznej. Nie jest też widoczna, sformułowana w tytule cyklu „Od ekonomii normatywnej do pozytywnej”, trajektoria przechodzenia od jednego do drugiego nurtu ekonomii.

Główne cele badawcze tego cyklu, w ujęciu Autora, są następujące:

1. Zrekonstruowanie normatywnych założeń leżących u podstaw idei państwa dobrobytu.
2. Ocena ekonomicznego znaczenia rozpiętości dochodów rynkowych i ich redystrybucji.
3. Ogólna diagnoza skali nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce oraz ocena znaczenia tego zadłużenia dla ich warunków życia.
4. Identyfikacja wybranych charakterystyk realizowanego w Polsce modelu polityki społecznej w ujęciu porównawczym.

Do celów głównych Autor dodał 12 celów szczegółowych.

Dokumentacja wniosku jest dobrze przygotowana i daje dość przejrzysty obraz osiągnięć Habilitanta, jego głównego osiągnięcia naukowego i pozostałych składników dorobku naukowego, dydaktycznego i upowszechnionego.

Mam jednak mieszane uczucia w przypadkach gdy recenzowany badacz sam określa wkład w rozwój danej dyscypliny. Dr R. Kowalski poświęcił tej ocenie sporo miejsca w swoim autoreferacie. Taka ocena powinna jednak zostać pozostawiona recenzentom.

Zakres tematyczny cyklu 11 publikacji dr R. Kowalskiego jest bardzo szeroki. Są w nim zagadnienia związane z teorią sprawiedliwości, zwłaszcza sprawiedliwości dystrybutywnej, kwestia nierówności, jako przejaw niedoskonałości rynku, koncepcja społecznej gospodarki rynkowej i jej realizacja, ubóstwo i wykluczenie społeczne, państwo dobrobytu, szereg kwestii metodologicznych związanych z racjonalnością, dobrobytem, państwem w społecznej gospodarce rynkowej, sprawiedliwością i nierównością społeczną.

Dr R. Kowalski przedstawił dość wszechstronny przegląd literatury krajowej i zagranicznej, dotyczącej badanych problemów, ale widzę w tym przeglądzie sporo luk. Np. Autor nie odnosi się do sposobów mierzenia i diagnozy różnych form nierówności, jakie zaprezentował Thomas Piketty, w swojej głośnej pracy: *Kapitał w XXI wieku*, powszechnie dyskutowanej w środowisku ekonomistów, socjologów, polityków i historyków. W publikacji (nr 1 cyklu) o sprawiedliwości dystrybutywnej nie uwzględnił wybitnej monografii Grzegorza Lissowskiego: *Zasady sprawiedliwego podziału dóbr*.

W pozycji 6 cyklu: *Polityka społeczna jako instrument kształtowania zachowań jednostek* zamieszczona została na 15 stronach literatura licząca ponad 300 pozycji. Spis ten zajmuje

niewiele mniej miejsca niż merytoryczna część rozdziału. Taką bibliografię, nie posiadającą pełnego odzwierciedlenia w tekście, nazywam „bibliografią dekoracyjną” albo zjawiskiem „pawiego ogona”. Szanująca się redakcja nie powinna akceptować takich przypadków.

30 stron pozycji bibliograficznych znalazło się też w wartościowej skądinąd i oryginalnej monografii: *Warunki życia nadmiernie zadłużonych gospodarstw domowych* (A. Wałęga, G. Wałęga i R. Kowalski). Jest to wyróżniająca, empiryczna publikacja cyklu pokazująca mało znane i opisywane zjawisko zadłużenia (zwłaszcza nadmiernego) gospodarstw domowych. Publikacja ta została sfinansowana z grantu Narodowego Centrum Nauki.

Skala zadłużenia gospodarstw domowych w naszym kraju rośnie, a najbliższe miesiące zapewne spotęgują tę tendencję. Rodzi to wiele problemów mikro- i makroekonomicznych. Książka jest więc „na czasie”. Problem nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych występuje w większości krajów. Autorzy tej pracy przedstawiają wiele definicji nadmiernego zadłużenia, ale najkrótsze z nich można ująć jako utrata płynności przez gospodarstwo domowe, czy niezdolność obsługi swoich zobowiązań. Nadmierne zadłużenie gospodarstw domowych rodzi wiele problemów ekonomicznych, społecznych i psychologicznych. Często prowadzi do wykluczenia społeczno-ekonomicznego. Na szerokie zainteresowanie tą problematyką świadczy chęć znanego wydawnictwa Routledge opublikowania tej pracy w języku angielskim.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego przedstawionego w dokumentacji postępowania habilitacyjnego dr R. Kowalskiego nie jest łatwa. W kilku publikacjach cyklu znajdują się rozważania, które są próbą twórczej interpretacji pojęć i związków należących do ekonomii normatywnej i ich powiązania z funkcjonowaniem państwa dobrobytu, co można uznać za spełnienie warunku wzbogacenia wiedzy ekonomicznej i – ogólnie – społecznej¹. Znaczna część publikacji dr R. Kowalskiego ma charakter interdyscyplinarny. Autor chętnie korzysta z dorobku filozofii. Za szczególnie wartościowe uznaję te publikacje z ocenianego cyklu prac, które mają także podstawy empiryczne. Do nich należą prace nr 5 i nr 7, poświęcone analizie nierówności ekonomicznych.

Dr R. Kowalski dysponuje bogatą wiedzą z zakresu ekonomii i innych nauk społecznych. Posiada też znaczne umiejętności analityczne. Jest badaczem poszukującym, otwartym na inspiracje płynące z różnych nauk.

Cykl publikacji składających się na główne osiągnięcie naukowe Habilitanta jest stosunkowo obszerny i zawiera 11 prac. To więcej niż zazwyczaj w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Biorąc także pod uwagę rozległość problematyki badawczej wskazanej powyżej, można dojść do wniosku, że nie jest to cykl monotematyczny ale raczej barwna mozaika obszarów i problemów badawczych. Minimalna spójność tematyczna cyklu publikacji jest jednak zachowana, co pozwala uznać, że główne osiągnięcie naukowe dr R.

¹ Kazimierz Ajdukiewicz w znanym eseju sprzed kilkudziesięciu lat napisał: „Wzbogacaniem nauki jest też uściślenie twierdzeń znanych, jest nim również nowe ich usystematyzowanie. Wzbogacaniem nauki może też być niekiedy postawienie pewnego zagadnienia lub jego precyzacja.” Ajdukiewicz, K. (2020/1946), *O wolności nauki*, „Nauka”, s. 9

Kowalskiego spełnia podstawowe wymagania stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

Pozostałe osiągnięcia Kandydata

Dorobek publikacyjny dr R. Kowalskiego, nie licząc pozycji uwzględnionych w głównym osiągnięciu naukowym, obejmuje kilkanaście prac, wyłącznie w języku polskim (kopie 13 publikacji zostały dołączone do dokumentacji wniosku). Tym, przynajmniej częściowo można wytłumaczyć bardzo niskie wskaźniki cytowań prac dr R. Kowalskiego w głównych bazach bibliograficznych; 64 cytowania 18 prac Habilitanta, to znacznie poniżej przeciętnej liczby cytowań wśród kandydatów do stopnia doktora habilitowanego. Na uznanie zasługują bardzo dokładne informacje o cytowaniach każdej pracy Habilitanta: ile cytowań, kto cytował i w jakiej publikacji.

Dr R. Kowalski uczestniczył w realizacji 15 projektów badawczych, ale przeważnie są to projekty niewielkie, w ramach badań statutowych. Tylko 1 projekt zespołowy był finansowany przez NCN.

Aktywność organizacyjna Habilitanta dotyczy głównie różnych form współpracy w ramach środowiska naukowego: organizacja konferencji, udział w kolegiach redakcyjnych, tłumaczenie prac naukowych itp. Dr R. Kowalski jest bardzo silnie zaangażowany w działalność Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, zwłaszcza oddziału krakowskiego.

Na podkreślenie i uznanie zasługuje duża aktywność dr R. Kowalskiego w sferze popularyzacji nauki.

Habilitant uczestniczył w kilkudziesięciu konferencjach, z których na 19 (po doktoracie) wygłosił referaty. Niewielka (a w zasadzie prawie żadna) jest natomiast współpraca międzynarodowa Habilitanta (udział w projektach badawczych, publikacjach, konferencjach, stowarzyszeń naukowych itp.)

Dr R. Kowalski ma znaczne osiągnięcia dydaktyczne. Jest wykładowcą bardzo wysoko ocenianym przez studentów. Prowadzi zajęcia z Ekonomii Menedżerskiej, Mikroekonomii, Ekonomii Sektora Publicznego i in. Wypromował 87 prac licencjackich oraz 36 prac magisterskich.

Podsumowanie i wniosek końcowy

Najważniejsze i najwyżej przeze mnie oceniane prace dr R. Kowalskiego dotyczą szeroko ujmowanej problematyki państwa dobrobytu i nierówności ekonomicznych. Te zagadnienia w pracach Habilitanta są powiązane na ogół z polityką państwa. W tej dziedzinie wiedzy dr R. Kowalski jest dobrym specjalistą i potrafi tę złożoną wiedzę przedstawić w sposób uporządkowany i zrozumiały.

Dr R. Kowalski jest badaczem poszukującym swojego miejsca w nauce. Widoczne jest to w publikacjach Habilitanta, w tym w cyklu prac składających się na główne osiągnięcie

naukowe. Oceniając ten cykl napisałem, że jest to raczej mozaika problematyki społeczno-ekonomicznej oraz filozoficznej, a nie monotematyczny zbiór publikacji. Niemniej jednak, prace dr R. Kowalskiego reprezentują dobry poziom analityczny i pokazują rozległą, interdyscyplinarną wiedzę Habilitanta.

Dr R. Kowalski jest wysoko ocenianym nauczycielem akademickim i ma w tej dziedzinie znaczne sukcesy. W pełni satysfakcjonująca jest też aktywność Habilitanta w sferze upowszechniania nauki.

Dr R. Kowalski w bardzo niewielkim stopniu uczestniczy w międzynarodowym życiu naukowym i należy uznać to za bardzo słabą stronę jego dorobku. Tym faktem można przynajmniej częściowo wyjaśnić też niezwykle niskie wskaźniki cytowań prac Kandydata.

Ostateczna ocena dorobku naukowego Dr R. Kowalskiego, jako kandydata do stopnia doktora habilitowanego jest na pograniczu negatywnej i pozytywnej. Moja intuicja wieloletniego nauczyciela akademickiego wskazuje jednak na znaczny potencjał naukowy Kandydata i pozytywne tendencje w zakresie rozwoju jego kariery i gotowość podejmowania ambitnych badań.

Biorąc to pod uwagę popieram wniosek o nadanie dr Ryszardowi Kowalskiemu stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Jerzy Wilkin

5.10.2022